

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ
З ФІТОСАНІТАРНИХ ЗАХОДІВ
МСФЗ № 23
ВКАЗІВКИ ЩОДО ОГЛЯДУ
(2005)

Секретаріат Міжнародної конвенції із захисту рослин
Продовольча та сільськогосподарська організація
Об'єднаних націй (ФАО)
Рим

ЗМІСТ

ВСТУП	373
Сфера застосування	371
Посилання	371
Визначення і скорочення	371
Опис вимог	373
ВИМОГИ	373
1. Загальні вимоги	373
1.1 Завдання огляду	373
1.2 Припущення, які застосовуються в ході огляду	373
1.3 Відповідальність за огляд	374
1.4 Вимоги до інспекторів	374
1.5 Інші зауваження до огляду	375
1.6 Роль огляду в аналізі фітосанітарного ризику	375
2. Специфічні вимоги	376
2.1 Перевірка документів, які супроводжують вантаж	376
2.2 Перевірка ідентичності і цілісності вантажу	376
2.3 Візуальна перевірка	377
2.3.1 Шкідливі організми	377
2.3.2 Відповідність фітосанітарним вимогам	377
2.4 Методи огляду	378
2.5 Результат огляду	378
2.6 Перегляд систем огляду	379
2.7 Прозорість	379

ВСТУП

Сфера застосування

Цей стандарт описує принципи і вимоги, які застосовуються для встановлення та визнання еквівалентності фітосанітарних заходів. Він описує процедуру огляду вантажів рослин, рослинних продуктів та інших об'єктів регулювання при імпорті й експорті. В ньому йдеться про встановлення відповідності вантажу фітосанітарним регламентаціям шляхом візуальної перевірки документів, а також перевірки оригінальності і цілісності вантажу.

Посилання

Аналіз фітосанітарного ризику для карантинних шкідливих організмів, включаючи аналіз ризику для навколишнього середовища, який забезпечують живі модифіковані організми 2004, МСФЗ № 11, ФАО, Рим.

Аналіз фітосанітарного ризику для регульованих некарантинних шкідливих організмів, 2004. МСФЗ № 21, ФАО, Рим.

Глосарій фітосанітарних термінів, 2004. МСФЗ № 5, ФАО, Рим.

Використання інтегрованих заходів в системному підході до управління фітосанітарним ризиком, 2002. МСФЗ № 14, ФАО, Рим.

Міжнародна конвенція із захисту рослин, 1997. ФАО, Рим.

Принципи карантину рослин в зв'язку з міжнародною торгівлею, 1995. МСФЗ № 1, ФАО, Рим.

Регульовані некарантинні шкідливі організми: концепція та застосування, 2002. МСФЗ № 16, ФАО, Рим.

Вказівки щодо нотифікації про невідповідність та екстрені дії, 2001. МСФЗ № 13, ФАО, Рим.

Вказівки до переліків регульованих шкідливих організмів, 2003. МСФЗ № 19, ФАО, Рим.

Вказівки до програм ліквідації шкідливих організмів, 1998, МСФЗ № 9, ФАО, Рим.

Вказівки щодо системи фітосанітарної регламентації імпорту, 2004. МСФЗ № 20, ФАО, Рим.

Вказівки щодо фітосанітарних сертифікатів, 2001. МСФЗ № 12, ФАО, Рим.

Система сертифікації на експорт, 1997. МСФЗ № 7, ФАО, Рим.

Визначення та скорочення

Аналіз фітосанітарного ризику	Процес оцінки біологічних або інших наукових та економічних даних з метою визначення необхідності регулювання шкідливого організму та суворості фітосанітарних заходів проти нього (ФАО, 1995; переглянуто, МКЗР, 1997)
Візуальна перевірка	Фізична перевірка рослин, рослинних продуктів або інших об'єктів регулювання неозброєним оком, за допомогою лупи, бінокюляра або мікроскопа для виявлення вшкідливих організмів або засмічувачів без аналізу або переробки (МСФЗ № 23, 2005)

Шкідливий організм	Будь-який вид, різновид чи біотип рослин, тварин або патогенних агентів, шкідливий для рослин чи рослинних продуктів (ФАО; 1990; переглянуто, ФАО, 1995; МКЗР, 1997)
Вантаж	Будь-який вид, різновид чи біотип рослин, тварин або патогенних агентів, шкідливий для рослин чи рослинних продуктів (ФАО; 1990; переглянуто, ФАО, 1995; МКЗР, 1997)
Огляд	Офіційне візуальне обстеження рослин, рослинних продуктів або інших об'єктів регулювання для виявлення наявності чи відсутності шкідливих організмів та/або для перевірки дотримання фітосанітарних регламентацій (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995)
Імпортні фітосанітарні вимоги	Специфічні фітосанітарні заходи, які встановлює країна-імпортер до вантажів, що ввозяться до цієї країни (ВКФЗ, 2005)
Інспектор	Особа, яка уповноважена Національною організацією з карантину та захисту рослин виконувати її функції (ФАО, 1990)
Карантинний шкідливий організм	Шкідливий організм, який має потенційне економічне значення для зони, що знаходиться в небезпеці, в якій він ще відсутній або присутній, але обмежено поширений і слугує об'єктом офіційної боротьби (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995; МКЗР, 1997)
МКЗР	Міжнародна конвенція із захисту рослин, заснована ФАО у 1951 році в Римі та пізніше доповнена (ФАО, 1990; переглянуто, ВКФЗ, 2001)
Національна організація з карантину та захисту рослин	Офіційна служба, заснована державою для виконання функцій, визначених МКЗР (ФАО, 1990)
Об'єкти регулювання	Будь-яка рослина, рослинний продукт, місце складування, упаковка, транспортний засіб, контейнер, ґрунт і будь-який інший організм, об'єкт чи матеріал, здатний слугувати місцем зберігання шкідливих організмів або сприяти їх поширенню, у відношенні якого необхідне вжиття фітосанітарних заходів, особливо при міжнародних перевезеннях (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995; МКЗР, 1997)
Партія	Сукупність одиниць одного товару, які різняться однорідністю свого складу, походження та ін., і складають частину вантажу (КЕФЗ, 1996; переглянуто, КЕФЗ, 1999)
Регульований шкідливий організм	Карантинний шкідливий організм та регульований некарантинний шкідливий організм (МКЗР, 1997)
Вільна зона	Зона, відсутність у якій даного шкідливого організму науково доведена, і де, в разі необхідності, вона офіційно підтримується (ФАО, 1995)
Фітосанітарна сертифікація	Застосування фітосанітарних процедур, що призводить до видачі фітосанітарного сертифіката (ФАО, 1990)

Опис вимог

Національні організації із захисту рослин (НОКЗР) відповідають за *«огляд вантажів рослин і рослинних продуктів, що перевозяться міжнародним сполученням, і у випадках, коли це є доцільним, за огляд інших об'єктів регулювання, з метою запобігання інтродукції та/або поширенню шкідливих організмів»* (Стаття IV.2в МКЗР, 1997 рік).

Інспектори визначають, наскільки вантажі відповідають фітосанітарним регламентаціям, шляхом візуальної перевірки, спрямованої на виявлення шкідливих організмів і об'єктів регулювання, перевірки документів, а також оригінальності і цілісності вантажу. Залежно від результатів огляду інспектор вирішує прийняти вантаж, затримати його чи повернути назад, або приймає рішення щодо необхідності проведення додаткових аналізів.

НОКЗР можуть вирішувати, що в ході огляду необхідно відбирати зразки. Використання певного методу відбору зразків повинно залежати від специфіки мети огляду.

ВИМОГИ

1. Загальні вимоги

До відповідальності Національної організації захисту та карантину рослин (НОКЗР) відноситься *«огляд вантажів рослин і рослинних продуктів, які перевозяться міжнародним сполученням, і у випадках, коли це є доцільним, огляд інших об'єктів регулювання, з метою запобігання інтродукції та/або поширенню шкідливих організмів»* (Стаття IV.2в МКЗР, 1997 рік).

1.1 Завдання огляду

Мета огляду вантажів – підтвердити відповідність вимогам стосовно карантинних шкідливих організмів і регульованих некарантинних шкідливих організмів при імпорті або експорті. Огляд часто здійснюється також для перевірки ефективності прийнятих раніше фітосанітарних заходів.

Огляд при експорті слугує для підтвердження того, що на момент огляду вантаж відповідає специфічним фітосанітарним вимогам країни-імпортера. За результатами огляду на вантаж, що підлягає огляду, може бути виданий фітосанітарний сертифікат.

Огляд при імпорті призначений для перевірки відповідності вантажу імпортним фітосанітарним вимогам. Огляд також проводиться з метою виявлення, для яких ще не визначався фітосанітарний ризик.

В процесі огляду можуть бути відібрані зразки для лабораторних аналізів або для перевірки ідентифікації шкідливого організму.

Огляд може застосовуватись як процедура управління фітосанітарним ризиком.

1.2 Припущення, що застосовуються при здійсненні огляду

В багатьох випадках огляд всього вантажу неможливий, тому фітосанітарний огляд часто базується на відборі зразків¹.

---

¹ Вказівки з відбору зразків будуть викладені в МСФЗ, який знаходиться в стадії розробки.

Використання огляду в якості засобу для виявлення шкідливих організмів або визначення чи перевірки рівня чисельності шкідливого організму, базується на наступних припущеннях:

- шкідливі організми або спричинені ними симптоми можуть бути визначені візуально
- інспектування може здійснюватись на практиці
- існує певна ймовірність того, що шкідливі організми можуть бути не виявлені.

Існує ймовірність того, що при огляді шкідливі організми можуть бути не виявлені. Це виникає через те, що огляд в основному базується на відборі зразків, і який не може забезпечити 100%-у візуальну перевірку партії або вантажу. Крім того, огляд не може гарантувати 100%-ої ефективності виявлення певного шкідливого організму при огляді вантажу або зразка. При використанні огляду в якості процедури управління фітосанітарним ризиком існує певна ймовірність того, що наявний у вантажі чи партії шкідливий організм, може бути не виявлений.

Розмір зразків для огляду найчастіше залежить від типу конкретного регульованого організму і даного типу товару. Найскладніше визначити розміри зразків в тому випадку, коли огляд вантажу спрямований на виявлення деяких або всіх регульованих шкідливих організмів.

1.3 Відповідальність за огляд

НОКЗР несуть відповідальність за огляд. Огляд проводиться НОКЗР або під їхнім контролем (див. також підрозділ 3.1 МСФЗ № 7: *Система сертифікації на експорт*; розділ 5.1.5.2 МСФЗ № 20: *Вказівки щодо системи фітосанітарної регламентації імпорту*; Статті IV.2a, IV.2b та V.2a МСФЗ, 1997 рік).

1.4 Вимоги до інспекторів

Маючи статус державних службовців або уповноважених НОКЗР осіб, інспектори повинні:

- мати необхідні повноваження для виконання своїх функцій та звітування про свої дії;
- володіти необхідною кваліфікацією й технічними компетенціями, зокрема, в галузі виявлення шкідливих організмів;
- мати навички або доступ до можливості ідентифікації шкідливих організмів, рослин, рослинних продуктів та інших об'єктів регулювання;
- мати доступ до засобів, інструментів і обладнання, які необхідні для огляду;
- мати в наявності письмові керівництва (а саме: регламентації, навчальні посібники й довідкові матеріали про шкідливі організми);
- в разі необхідності бути ознайомленими з діяльністю інших регламентуючих установ;
- бути об'єктивними та принциповими.

Інспектор може викликатись для огляду вантажів з метою:

- перевірки відповідності певним вимогам при імпорті та експорті;

- виявлення конкретних регульованих шкідливих організмів;
- виявлення шкідливих організмів, для яких фітосанітарний ризик ще не був визначеним.

1.5 Інші зауваження щодо огляду

Рішення про застосування огляду в якості фітосанітарного заходу передбачає врахування багатьох факторів, зокрема тих, що стосуються фітосанітарних регламентацій країни-імпортера і конкретних шкідливих організмів. Необхідно також враховувати інші фактори, в тому числі:

- заходи по зниженню ризику, що приймаються країною-експортером;
- чи є огляд єдиним заходом, чи застосовується спільно з іншими заходами;
- тип товару та його заплановане використання ;
- місце або зону виробництва;
- розміри і конфігурацію вантажу;
- обсяг, частоту і період відправки вантажу;
- досвід роботи з вантажами певного походження або певним перевізником;
- транспортні засоби та пакування;
- наявні фінансові й технічні ресурси (в тому числі можливість діагностики шкідливого організму);
- попередній зміст і переробку вантажу;
- програму відбору зразків, необхідну для реалізації цілей огляду;
- складність виявлення шкідливого організму у даному вантажі;
- досвід і результати попередніх оглядів;
- можливості псування товару (див. також статтю VII.2д МКЗР, 1997 рік);
- ефективність процесу огляду.

1.6 Роль огляду в аналізі фітосанітарного ризику

Аналіз фітосанітарного ризику (АФР) є основою для технічного обґрунтування фітосанітарних вимог при імпорті. АФР також надає засоби для складання переліків регульованих шкідливих організмів, що потребують вжиття фітосанітарних заходів, а також визначає ті організми та/або товари, які потребують огляду. Якщо під час огляду були виявлені нові шкідливі організми, то при необхідності, можуть бути застосовані екстрені заходи. В разі вжиття екстрених заходів АФР повинен використовуватись для оцінки цих шкідливих організмів та розробки рекомендацій щодо подальших дій (якщо вони необхідні).

У випадку, коли огляд розглядається в якості можливого варіанту управління ризиком, а також основи для прийняття фітосанітарних рішень, необхідно враховувати одночасно як технічні, так і оперативні фактори, характерні для конкретного типу і рівня огляду. Такий огляд може бути необхідним для виявлення певних регульованих шкідливих організмів з бажаним рівнем достовірності залежно від пов'язаного з ними ризику (див. також МСФЗ №11: *Аналіз фітосанітарного ризику для карантинних шкідливих організмів, включаючи аналіз ризику для навколишнього середовища й ризику, який спричинюють живі модифіковані організми*, 2004; а також МСФЗ № 21: *Аналіз фітосанітарного ризику для регульованих некарантинних шкідливих організмів*, 2004).

2. Специфічні вимоги

Технічні вимоги до огляду стосуються трьох окремих процедур, мета яких полягає в забезпеченості технічної коректності з урахуванням практичної здійсненності. Йдеться про наступні процедури:

- перевірка документів, які супроводжують вантаж;
- перевірка оригінальності й цілісності вантажу;
- візуальна перевірка на наявність шкідливих організмів і дотримання інших фітосанітарних вимог (наприклад, відсутність ґрунту);

Окремі аспекти огляду можуть варіювати залежно від його кінцевої мети, наприклад, імпорту або експорту, або оцінки чи управління ризиком.

2.1 Перевірка документів, які супроводжують вантаж

Документи для імпорту й експорту перевіряються на:

- повноту
- послідовність
- точність
- дійсність та оригінальність (див. розділ 1.4 МСФЗ № 12: *Вказівки щодо фітосанітарних сертифікатів*).

В якості зразків документів по сертифікації на імпорт та/або експорт, слід вважати наступні:

- фітосанітарні сертифікати або реекспортні фітосанітарні сертифікати
- декларації про вантаж (в тому числі коносаменти й фактури)
- імпортні дозволи
- документи або сертифікати про обробки, маркування (такі, як наведені в МСФЗ №15: *Вказівки щодо регулювання дерев'яного пакувального матеріалу в міжнародній торгівлі*), або інші свідоцтва щодо обробок
- сертифікати походження
- сертифікати або звіти про огляд в полі
- реєстри виробників або пакувальників
- документи, що відносяться до програм сертифікації (наприклад, програм сертифікації насінневої картоплі, документація щодо вільних зон)
- звіти оглядів
- комерційні фактури
- звіти лабораторій.

Проблеми, пов'язані з документами щодо імпорту або експорту, повинні, в разі необхідності, до прийняття подальших дій обговорюватись зі сторонами, що надали документи.

2.2 Перевірка ідентичності і цілісності вантажу

Огляд на ідентичності і цілісності вантажу полягає в перевірці чіткості опису вантажу в супровідних документах. При перевірці ідентичності визначають, наскільки тип рослини або рослинного продукту чи його вид відповідають отриманому сертифікату,

або фітосанітарному сертифікату, який готується до видачі. При перевірці цілісності визначається, наскільки чітко можна ідентифікувати вантаж, наскільки кількість і статус відповідають заявленому в фітосанітарному сертифікаті, який отримано або готується до видачі. Для підтвердження ідентичності й цілісності вантажу можуть вимагатись фізичне ознайомлення з вантажем, включаючи перевірку печаток, наявність запобіжних засобів та інші відповідні фізичні аспекти вантажу, що можуть мати фітосанітарне значення. Дії, прийняті на підставі результату перевірок, залежатимуть від важливості й сутності зазначеної проблеми.

2.3 Візуальна перевірка

Візуальна перевірка і всі пов'язані з нею аспекти, призначені для виявлення шкідливих організмів і перевірки відповідності вантажу фітосанітарним вимогам.

2.3.1 Шкідливі організми

Від кожного вантажу або партії відбираються зразки для визначення наявності або відсутності шкідливого організму, або для визначення того, чи перевищує чисельність шкідливого організму заданий рівень. Здатність стабільно виявляти з бажаним рівнем достовірності наявність регульованого шкідливого організму може бути досягнена тільки завдяки обліку практичних і статистичних параметрів, таких як: ймовірність виявлення шкідливого організму, розміри партії, необхідний рівень достовірності, розміри зразків та інтенсивність огляду (див. МСФЗ стосовно відбору зразків, що знаходиться в стадії розробки).

Якщо завданням огляду є виявлення певних регульованих шкідливих організмів для дотримання імпорتنих фітосанітарних вимог, то відбір зразків повинен базуватись на такій ймовірності виявлення шкідливого організму, яка забезпечить дотримання відповідних фітосанітарних вимог.

Якщо завданням огляду є перевірка загального фітосанітарного стану вантажу або партії, як у попередніх випадках, коли:

- не було ідентифіковано певні регульовані шкідливі організми
- не було виявлено перевищення заданого рівня чисельності регульованих шкідливих організмів
- завданням є виявлення шкідливих організмів в результаті провалу фітосанітарного заходу, тоді відбір зразків повинен відповідати заданому завданню.

Ухвалена система відбору зразків повинна базуватись на прозорих технічних і операційних критеріях і повинна послідовно використовуватись (див. також МСФЗ № 20: *Вказівки щодо системи фітосанітарної регламентації імпорту*).

2.3.2 Відповідність фітосанітарним вимогам

Огляд може використовуватись для перевірки відповідності вантажу певним фітосанітарним вимогам. Приклади включають в себе наступне:

- обробку
- ступінь переробки

- відсутність засмічення (наприклад, листя або ґрунт)
- необхідну стадію розвитку, сорт, колір, вік, ступінь стиглості та ін.
- відсутність заборонених рослин, рослинних продуктів та інших об'єктів регулювання
- дотримання вимог до пакування і транспортування вантажів
- походження вантажів або партій
- пункт ввезення

2.4 Методи огляду

Метод огляду повинен бути спрямований на виявлення певних регульованих шкідливих організмів, які містяться на поверхні чи всередині вантажу, що підлягає огляду, або спрямований для використання в загальному огляді на виявлення організмів, для яких фітосанітарний ризик ще не визначався. Інспектор проводить візуальний огляд зразків, поки не буде знайдений необхідний вид чи будь-який інший шкідливий організм, або поки не будуть оглянуті всі зразки. На цьому огляд може бути завершеним. Проте, якщо НОКЗР необхідна додаткова інформація стосовно шкідливого організму і вантажу, наприклад, якщо виявляється не сам шкідливий організм, а його залишки чи симптоми, тоді можуть бути досліджені додаткові зразки. Інспектор має також доступ до інших не візуальних засобів, які можуть використовуватись в процесі огляду.

Важливо, щоб:

- огляд зразків був проведений якомога скоріше, в прийнятні терміни, після їх відбору, і щоб зразки якнайкраще представляли вантаж чи партію;
- в міру накопичення досвіду та з урахуванням технічного прогресу техніка огляду регулярно поновлювалась;
- виконувались процедури, що гарантують незалежність, цілісність, відстеження та безпеку для зразків кожного вантажу або партії;
- результати огляду були зафіксовані у письмовому вигляді.

Процедури огляду повинні, в разі необхідності, відповідати АФР і постійно виконуватись.

2.5 Результат огляду

Результат огляду сприяє прийняттю рішення про те, наскільки вантаж відповідає фітосанітарним вимогам. В разі їх дотримання вантажі можуть бути забезпечені відповідною сертифікацією, наприклад, видано фітосанітарні сертифікати, а імпорتنі вантажі – випущені.

Якщо фітосанітарних вимог не було дотримано, можуть бути вжиті додаткові дії. Ці дії залежатимуть від характеру того, що було виявлено, з урахуванням типу регульованого шкідливого організму або інших завдань огляду, а також відповідних обставин. Дії, які необхідно вжити в разі невідповідності, детально описані в МСФЗ № 20 (*Вказівки щодо системи фітосанітарної регламентації імпорту*), в розділі 5.1.6.

В багатьох випадках виявлення шкідливих організмів або їх залишків потребує спеціалізованого аналізу чи ідентифікації спеціалістом або лабораторією до того, як буде

зроблено заключення про фітосанітарний стан вантажу. Екстрені дії можуть застосовуватись в разі виявлення нових або раніше невідомих шкідливих організмів. Повинна діяти система документування і зберігання зразків та/або особин, щоб, в разі необхідності, можна було відстежити відповідний вантаж і полегшити подальший аналіз результатів.

В разі повторної невідповідності, крім інших дій, можуть бути підвищені старанність і частота проведення огляду певних вантажів.

У випадку виявлення шкідливого організму при імпорті, звіт про огляд повинен бути достатньо повним, щоб дати можливість скласти нотифікацію про невідповідність (згідно з МСФЗ № 13: *Вказівки щодо нотифікації про невідповідність та екстреній дії*). Деякі інші вимоги про зберігання даних можуть також базуватися на наявності належним чином складених про огляд звітів (наприклад, як це вказано в статтях VII та VIII МКЗР, а також в МСФЗ № 8: *Визначення статусу шкідливого організму в зоні*, та МСФЗ № 20: *Вказівки щодо системи фітосанітарної регламентації імпорту*).

2.6 Перегляд систем огляду

НОКЗР повинні періодично переглядати системи огляду при імпорті та експорті з метою підтвердження дієвості їх структур і внесення необхідних змін для забезпечення їх надійності (з технічної точки зору).

Дієвість систем огляду повинна перевірятись за допомогою аудиту. Додатковий огляд може бути складовою частиною аудиту.

2.7 Прозорість

В рамках процесу огляду та виходячи з принципу прозорості (МСФЗ № 1: *Принципи карантину рослин в зв'язку з міжнародною торгівлею*), інформація щодо процедур огляду повинна бути підготовлена у письмовій формі і надаватись відповідно до запиту зацікавлених сторін. Дана інформація може являтись частиною двосторонніх домовленостей стосовно фітосанітарних аспектів торгівлі певним товаром.